

אלימלך

פינחס

נועם

היוצא לנו מזה, שאחר שעשה פינחס דבר זה, הכנים קנאה בלב עם הקודש שמהיום והלאה יציטו על ארחותיהם בעינא פקיחא, להיות זריז ונשכר במצות ה'. *

והגה האדם העובד ה' מעלמו ולפי שכלו, אז אינו יכול להגיע לעלות, כי אם עד מקום ששכלו מגיע, וכפי שרשו וכח הבנתו. * אבל כשאדם רואה מחזירו דבר טוב והוא מקנא עלמו בן עשות גם כן, כך הקנאה מביאה שיעשה אפילו שלא כדרך הטבע, ויכול לעלות למעלה על ידי זה. ולכך כתיב (משלי כג יז) אל תקנא כו' כי אם ביראת ה' כל היום. *

וזדו פינחס בן אלעזר כו' השיב כו' על ידי בקנאו את קנאתי בתוכם, פירוש שהכנים בלב ישראל הקנאה ביראת ה' כו'. ולא כליתי, פירוש הדבר הזה הוא דבר שאין בו כליון. * לכן אמור הגני נותן לו בריתי שלום, כי האדם הנקרא עובד ה' באמת, הוא השלם בעובדים, ומי גרם זה, פינחס בגודל קדושתו, ולכך נתתי לו ברית שלום, * ועיין עליו:

בדרך אחר כי מלת בתוכם הוא שפת יתר לכאורה, * ונראה לפרש, בהקדים פירוש אני ה' לא שניתי ואחם בני יעקב לא כליתם (מלכא ג ו), * למשל מי שיש לו אבן טובה, רק שאינו מבין גדולתו, ובכל פעם שמסתכל בו הטיב, הוא רואה ומבין גודל מעלתו יותר ויותר, והאבן הזה אין בו השתנות בעלמותו. * כן הגמשל, הבורא ברוך הוא יתעלה, אין בו שום השתנות חלילה, והוא אחד פשוט האמיתי, וכל זמן שאדם מסתכל ורואה בגדולותיו ורוממותו, הוא משיג בכל פעם יותר ויותר גודל רוממותו, ואין קץ וסוף לרוממותו להשיגו. * וזהו אני ה' לא שניתי * לכן ואחם בני ישראל לא כליתם, *

וידבר כו' פינחס בן אלעזר בן כו' עד ולא בליתי כו'. ופרש רש"י לפי שהיו השבטים מבזין אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם כו' והרג נשיא שבט מישראל, לכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. ויש להקשות וכי אם לא היו יודעין מזה שמלך אב הוא מיוחד, ואף על פי כן דברו, ומה הועיל שנכתב בתורה היחוס של אהרן. *

ונראה לפרש, דהנה יש כמה בני אדם שאינם מרגישים איזה דבר אם בא לידם אם לעשות הדבר ההוא או לאו, לפי שאין מצינים לנטות עצמן אם יש מלוא בעשות הדבר ההוא, כי הלא הרע מסמא את עיני האדם לבלתי ראות האמת חלילה. אלא כשרואין לדיק אחד שעושה הדבר ההוא, והלדיק הוא עושה הדבר באהבה ויראה כל כך, עד שכל הרואין אותו מעידין על הדבר שהוא מלוא גדולה לעשות כמעשהו, אף על פי שמתחילה לא ידעו אם יש מלוא זה. * **בן** היה הדבר כאן, שאכל השבטים בתחילה לא הבינו את המלוא של הריגת זמרי, וכמו שאמרו שנתעלמה ממנו הלכה, וכשבא פנחס ועשה הדבר הזה בכח קדושתו הגדולה, אז הרגישו כולם פה אחד שזה מלוא גדולה להרוג אותו אף על פי שהוא נשיא. לכך היה צענייהם חידוש גדול על פינחס שהיה מלך אדם בן פוטי, * ויעשה דבר גדול כזה מה שלא עלה בלבו כלל שזה הוא מלוא, ואיך בא זה לפינחס לידע מן הסוד ההוא. לכך מתרץ הכתוב לומר, לא יהיה הדבר חידוש צענייכם הלא הוא נין אהרן ועמדה לו זכות אהרן. * והם שדברו, חלילה לא מחמת גנאי דברו, אלא כמתמיהים על עצמם, איך לא הרגישו בדבר לעשות כמעשהו הקדושה והטהורה. *

נועם

פינחס

אלימלך

הוא כמו דין, * הוא פועל שמבטל מעליו הדין מלמעלה. * ואל נקרא הדדיה, כמו שנאמר (בראשית לג כ) ויקרא לו אל חלקי ישראל, ודרשו (מגילה יח.) שהקב"ה קרא ליעקב אל, * והיינו, בזמן שאל, הוא הדדיה, זועם בכל יום, למטה, אז חסד אל כל היום, ונמצא דקו יחדיו ב' הפסוקים. *

וזדו חלקים בארמנותיה, העולם הזה נקרא ארמון, על דרך שאמרו (אבות פ"ד מט"ז) התקן עצמך צפוזדור, וחלקים הוא דין, והיינו כשיש דין בארמנותיו למטה, אז נודע למשגב, פירוש, אז נודע יתברך, למשגב, פירוש למחסה ולמסתור מכל נזק. * וזהו בקנאו את קנאתי ולא כליתי, מתוך שעשה בהם דין למטה, לזה לא כליתי אותם, כי נתעורר עליהם הרחמים הגדולים אמן כן יהי רצון: *

עוד לאלוה מילין, ונשיב שנית לבאר פירוש הפסוק אני ה' לא שניתי ואתם בני ישראל לא כליתם, * דהנה, כשעלה בראשו הפשוט לבדו את העולם כדי להטיב לברואים, ולא היה מקום פנוי זולתו, כי האין סוף ברוך הוא אין בו לא תחילה ולא סוף, ולמאס שכינתו ונשאר מקום פנוי, וזו היא הנקודה, ונעשה יו"ד היא חכמה, וזהו והחכמה מאין תמצא, * וברא את העולם באור הישר הוא השם הוי"ה ברוך הוא כסדרו, * ויברא את האדם בללמו, וחתם אותו בחותם המלך הוא השם הוי"ה ברוך הוא מבית ומחוץ, חותם בתוך חותם על הגוף ועל הנשמה, כי כן הדין ביין במקום חשך מגע נכרי כריך חותם בתוך חותם, כמו כן האדם בעולם הזה השפל, כריך חותם המלך הקדוש כדי להשמר לכל יתערבו בגוים, וחתמו בשם הוי"ה ברוך הוא הישר.

ואף שבאותיות האל"ף בית, הה"א קודמות ליו"ד, אך מפני שהאותיות עליונים הם על

רעה לומר שבלתי אפשרי לכם לבא אל כלות הסוף השגתו, ואין לכם תכלה וסוף להשגתו. * וזדו חלקים בארמנותיה נודע למשגב (תהלים מח ז), * רעה לומר, כשאדם רואה שיהא חלקים שוכן בארמנותיו, היינו בגופו ובתוכו, שהוא מחשב ומסתכל בו תמיד, * אז, נודע למשגב, פירוש אז נודע שהוא גדול וקדוש ונשגב ואין חקר לתבונתו. * ונמצא בזמן שישראל מסתכלין ורואין בגדולותיו, אין יכולים לבא אל סוף השיגו, * וכמו כן ישראל כשיש להם אחדות, גם כן אין סוף וקץ להשיג מעלתם. *

והנה, יש ב' מדרגות צדני אדם, שפלים ורשעים, בראותם הדדיה שהולך בלדקו ותומו, מתקנאים בו ומתקוטטים ועוררים עליו, באמרם כוונתם לקנא קנאת ה' לבאות הבער בלבם. * ויש לדיקים המתקנאים באמת קנאת ה' לבאות ברשעים גמורים, ומאן נוכח מי האמת אתו, הזה או זה. * אלא כן הדבר, מי שדבריו נשמעים ומתקבלים אל הלב, בודאי דבריו כנים ואמיתים, והוא הדדיה שדבריו יולאים מן הלב ונכנסים אל הלב, ועל ידי זה יבא אחדות להם בינו לבינם. *

וזדו וירא פינחס כו' בתוכם, פירוש שנכנס קנאתו אל לבם ובתוכם, והוטב בעיניהם המעשה דפינחס, * ולא כליתי כו', רעה לומר על ידי זה אין סוף ותכלה להשיג, לא אותי, ולא ישראל, מחמת שהם מסתכלים בגדולתי ורואים ומצינים שאין לי סוף ותכלה, ומחמת שיש להם אחדות אין תכלה להשיגם גם כן, ומלת את, פירוש כמו עם בני ישראל וק"ל: *

או יאמר על דרך הפשוט, דהנה כבר דקדקנו, כתוב אחד אומר חסד אל כל היום (תהלים נב ג), וכתוב אחד אומר אל זועם בכל יום (שם ז יב), ונראה, שלפי כשיש דין למטה אין דין למעלה, והיינו כשהדדיה רואה איזה שפלות מהאדם, והוא מוכיחו על פניו, וכועס עליו על עשותו זאת, זה

אלימלך

פינחס

נועם

את כל חטאתם, כי חזרו בתשובה על ידו, ולא כליתי בו, והבן:

ויאמר בו' צרור את המדינים בו' על דבר פעור ועל דבר בזבי בו'. ויש לדקדק אמרו כי לוררים בו' זהוה, על דבר העצר ונתהוה כזר. * וגם אמרו בנכליהם, שפירושן המחשבה, וכי במחשבה לבד הרעו לישראל, הלא גם פעלו המעשה גם כן בדבר פעור וכזבי כנאמר. *

ונראה לפרש, כי עיקר כוונת הצורר צרוך הוא בנקמתו במדין, היה מחמת גודל המחשבות והרהורים רעים שנתהוו לישראל על דם, בדברם בסיפור המעשה דפעור או מעשה דכזבי. ועל ידי הדיבור שדברו צם, נפלו לישראל הרהורי תאוות. *

והבלל' בזה שצכל עצירה נצרא קליפה רחמנא ליכלן, וכל זמן שהקליפה בעולם, אזי נופלים מחשבות רעות לאדם מאותה העצירה, ולריך האדם השב לבצר הקליפה ההיא מן הארץ. וגם בנידון דידן, כל זמן שהיו אותם הרשעים המדינים בעולם, אז היו עדיין הרהורי עצירה דפעור שולטים בישראל, לבצול להם המחשבה. ולכך נלטה משה רבינו ע"ה לנקום בהם נקמת ה'. * וזהו כי לוררים לכם, זהוה, פירוש עדיין הם לוררים לכם. ומפרש הכתוב במה, בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור, פירוש באותן המחשבות הרעות המתהוים לכם בדברכם במעשה דפעור, ועל דבר כזבי בו', ולכך תבערו אותם מן הארץ, ותהיו טהורים וקדושים, ובערת הרע מקרבך אמרן כן יהי רצון וק"ל: *

או יש לפרש באופן אחר ובסיגנון אחד, על פי מה שאמרו חז"ל (נדרים לח.), פסל לך הפסולות יהא שלך מכאן נתעשר משה. והנה,

פי תשר"ק והיו"ד קודמת, והוא השם הישר. ואמנם כי כן שהשם יתצרך צרוך הוא אין בו שום השתנות ח"ו, להיות פעמים לטובה ופעמים להיפך חלילה, כי מפי עליון בו' (איכה ג לח), והוא אחד באחדות האמיתי בלי שום השתנות, רק ההשתנות בא על ידי מעשה בני אדם, בעשותם אחד מכל מלות אשר לא תעשינה ח"ו, הם מהפכין האור הישר ונעשים האותיות של השם מהופכים, דהיינו והי"ה.

וזוהו גם כן פירוש הפסוק (שמות טו כו) ויאמר אם שמוע בו' והישר בעיניו תעשה, פירוש, תפעול על ידי מעשיך שתעשה הישר באותיות השם הקדוש, כי האותיות נקרא עינים לפי שמאירים, וזהו כי אני ה' רופאך, והיינו כשתהרהר בתשובה לתקן את אשר הפכת האותיות השם, ותחזירו לכמות שהיה, זו היא רפואתך. *

דיוצא לנו מזה עבור שהאדם מלוכז בחומר, ועל ידו תתהפך בחומר חותם המלך, הוא הוי"ה צרוך הוא הנחתם על הגוף. * אמנם הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל, משתוקקת תמיד עלות לשרשה מאור העליון, ומעוררת את האדם תמיד לתשובה, ולכן חותמה קיים, והשם הוי"ה שבתוכה עומד בקיומו ואינו משתנה. *

וזוהו אני ה' לא שניתי פירוש לשון שני ולשון שינוי, ראה לומר השם השני החתום על הנשמה אינו משתנה לעולם, * ואתם בני ישראל לא כליתם, לפי שהנשמה מחזרת אתכם למוטב. * וכיוצא בדבר זה היה כוונת פנחס גם כאן, להשיב את ישראל ולעורר רוחם בקרבם אל ה', ועל ידי זה פעל שנעשה השם הוי"ה צרוך הוא ישר באותיותיו, ולזה נעשה מן חמה ממה, * וזהו השיב את חמתו, ונעשה מחיתי מעל בני ישראל

אלימלך

פינחס

נועם

כמו זר נחשב שיחפוז הצדיק בעשירות, ואדרבה
הלא מצינו ההיפך שלא חפץ בעשירות, בארנו
של יוסף, ועליו נאמר חכם לב ביקש מלכות.
אך נראה, דהנה כל דיבור היוצא מהאדם אינו
הולך לריק ולבטלה, כי אם מדברי הצדיק
הקדוש נברא מלאך הקדוש, ולהיפוך מאדם רע
נברא מלאך רע ח"ו. והנה זה הדיבור, הוא
משוטט בארץ באין מנוחה עד בואו להצדיק, ואז
נופל להצדיק הזה במחשבתו הדיבור ההוא, והוא
מעלהו אל הקדושה. וזהו שלפעמים בא להצדיק
מחשבה אשר מעולם לא עברה על דעתו
המחשבה ההיא, ואין זה כי אם היוצא מפי איזה
רשע, ומשוטט עד מלאה מנוח.
וזדו פירוש הפסוק משכני אחריו נרובה, דהיינו
שהמחשבה אשר לא טובה אומרת להצדיק
משכני להקדושה, כי אחריו נרובה, ואחר כך
בבואה אל הקדש, משבחת ואומרת הביאני המלך
חדריו, הוא הצדיק הנקרא מלך הביאני בחדרי
קדש של השם יתברך ברוך הוא.
וזדו שאמרו, פסל לך הפסולות יהא שלך, פירוש
הדברים הפסולים והמחשבות הפסולות,
יהא שלך שאתה תביאם אל הקדושה וזוהי יתעלו,
ומכאן נתעשר משה עשירות גדול, לא יערכנו כל
זה סגור (ראה, מלכים א' ו כ), * הם המחשבות.
* וזהו כוונת הפסוק בכאן, כי לוררים הם לכם
בנבליהם, פירוש, על ידי מחשבותם הרע
ודיבורם הרע, פועלים שגם אתם ים לכם
המחשבות ההם כדי להעלותם, ובאמת הוא
עבודה גדולה לכם וק"ל: *